

Лях-Породько О.О., к.фіз.вих., доцент
Національний університет фізичного виховання та спорту України

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОКІЛЬСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан інформаційного та науково-методичного забезпечення сокільського руху в Україні. Виявлено зростаючий рівень НМР щодо сокільства. З'ясовано фактори недостатньої поінформованості фахівців та широкого загалу щодо основ сокільської діяльності.

Ключові слова: інформація, сокільський рух, науково-методична діяльність.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вже зараз можна з впевненістю стверджувати про те, що практичний, теоретичний та організаційний досвід набутий сокільством характеризує його не лише як гімнастичний рух, а й як соціокультурне явище, яке охоплює різні сфери життєдіяльності суспільства (освіта, фізичне виховання, спорт, педагогіка, культура, державотворення, мистецтво тощо). Окреме місце посідає інформаційне забезпечення та науково-методична складова, яка включає такі актуальні питання, як вивчення історії, структури, функцій, методичного забезпечення сокільства тощо. Розкриття цих питань дозволить по новому, а подекуди вперше відкрити сокільський рух широкому загалу, що й актуалізує подальші дослідження.

Помітно збільшились наукові розвідки щодо сокільського руху в останні десятиріччя, а саме в роки незалежності України. Здебільшого сокільство розглядають як складову фізичного виховання і спорту [1; 3] або досліджують його історичну роль в суспільстві [2; 4]. Водночас залишається малодослідженим інформаційне та науково-методичне значення сокільського руху в Україні.

Мета дослідження – з'ясувати стан та визначити перспективи інформаційного та науково-методичного забезпечення сокільського руху в Україні.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, порівняльно-зіставний та описовий методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Сьогодні важливим елементом повноти інформативності будь якого явища є його висвітлення у різних засобах масової інформації (Інтернет, телебачення, радіо, періодична преса тощо). Сокільський рух в Україні має понад 100-річну історію, однак поінформованість про нього широкого загалу недостатня. Причиною такого становища є обмаль інформаційного забезпечення про український сокільський рух.

Досить мало або ж взагалі відсутня інформація про сокільство на телебаченні, радіо та пресі. Водночас аналіз всесвітньої мережі Інтернет на

нашу думку також не задовольняє «споживацьку» потребу суспільства у інформаційному забезпеченні щодо сокільського руху в Україні. Окрім власне сайту (<http://www.sokil.org.ua/>) Всеукраїнської громадської організації «Сокіл», яка проголошує правонаступництво сокільських ідей з 1894 р., існує ще декілька сайтів на яких можна здобути фрагментарну інформацію про історичні особливості зародження та розвитку сокільського руху в Україні. Насамперед це сайт присвячений І. Боберському (<http://www.boberskiy.org.ua/html/135.html>), а також сайт Вікіпедія де висвітлена загальна інформація ([https://uk.wikipedia.org/wiki/Товариство_«Сокіл_\(Україна\)»](https://uk.wikipedia.org/wiki/Товариство_«Сокіл_(Україна)»)). Окремо слід звернути увагу на інформацію сайту (<http://monrmk.at.ua/index/sokil/0-21>) щодо навчально-методичного забезпечення діяльності молодіжного товариства «Сокіл» у загальноосвітніх школах Монастириського району Тернопільської області.

Відсутність спеціалізованого сайту щодо сокільства з детальним висвітлення історії, структури, функцій, відомих постатей, досягнень, ролі та значення сокільської ідеї у становленні української нації є одним з перспективних шляхів широкої поінформованості суспільства.

Серед комплексного характеру наукових заходів слід відмітити перші конференції «Нація і спорт» (Львів, 1991 р.), «Спорт і національне відродження» (Львів, 1993 р.), «Підготовка спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні» (Луцьк, 1994) тощо у матеріалах яких в окремих публікаціях розглядаються передумови зародження та особливості розвитку (Дацюк І., 1991; Коверко Б., 1994; Трофим'як Б., 1994), ідейні й організаційні аспекти (Вацеба М., 1991), ідеологічні основи (Круковський О., 1994), окремі історичні періоди (Маланчук С., 1994) сокільського руху у Західній Україні наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. В подальшому межі досліджень розширювались і у коло інтересів фахівців потрапляли різні тематичні проблематики: просвітницька діяльність (Вацеба О., 1993), сокільська система виховання у школі (Расевич Р., 1994, 1997), періодичні видання (Вацеба О., Козій Ю., Янків І., 2000; Боднар Я., 2000; Любіжанін Ю., Улітін О., Нагорнюк М., 2003), розвиток сокільського руху у різних регіонах України у ХІХ – ХХ ст. (Бріжатию О., Леоненко А., 2001; Лях-Породько О., 2008; Єсюнін С., 2009), символіка та атрибутика (Сова А., 2003; Мельничук Н., 2010), роль особистостей (Леоненко А., 2003), військово-фізична підготовка (Мельничук Н., 2010), туристично-краєзнавча діяльність (Луцький Я., 2012) тощо (рис. 1). Здійснений аналіз спеціалізованої наукової періодики дозволив зробити висновок, що упродовж 1991 – 2008 рр. дослідження сокільського руху відбувалося здебільшого не системно, без стратегічного планування подальшого захисту дисертаційних робіт. Однак починаючи з 2009 р. й по 2016 р. кількість опублікованих наукових статей і тез значно збільшується. Як наслідок у 2011, 2012 та 2015 рр. були захищені кандидатські дисертації.

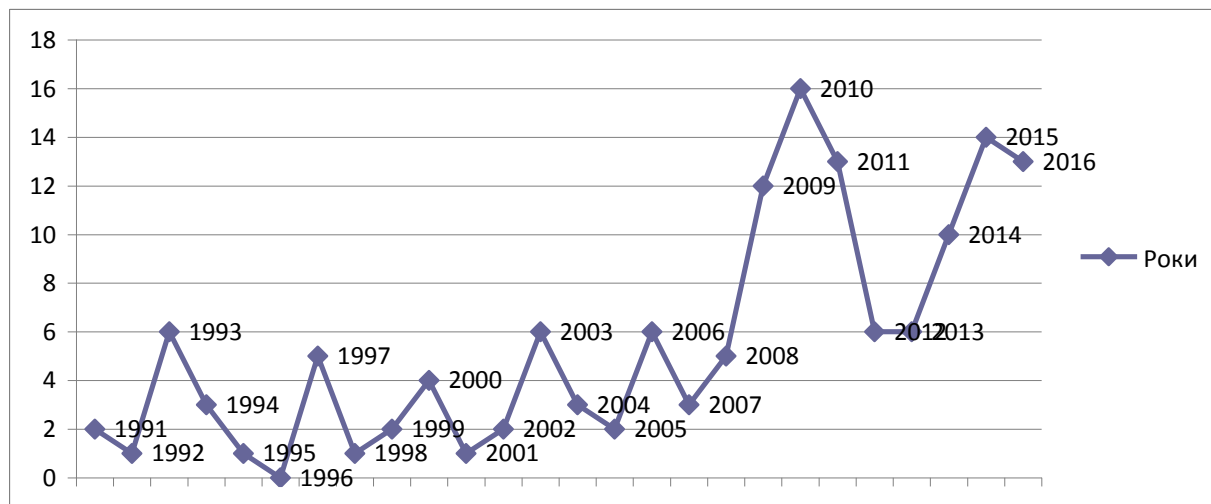

Рис. 1. Наукові публікації з сокільської тематики в Україні з 1991 по 2016 рік

Наслідком активізації наукових досліджень сокільського руху стало захищення кандидатських дисертацій Лях-Породьком О., Мельничук Н., Котовим С. (табл. 1).

Таблиця 1

Дисертаційні роботи з сокільської тематики

№	ПП	Тема	Рік захисту	Галузь науки
1	Лях-Породько О.О.	Сокільський гімнастичний рух у Російській імперії наприкінці XIX – початку XX століття (на матеріалі території сучасної України)	2011	Фізична культура і спорт
2	Мельничук Н.М.	Сокольський рух у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.)	2012	Історія
3	Котов С.М.	Український сокільський рух у 1923 – 1939 рр.	2015	Історія

Як видно з тем дисертаційних робіт у них мова йде перш за все про глибокий аналіз особливостей розвитку сокільського руху в окремі історичні періоди і в окремих регіонах сучасної України, що дозволяє всебічно дослідити сокільство у ті часи. Однак, обмеження історико-географічними рамками не дає сформулювати повної «картини» про сокільство як про соціокультурний феномен сучасності, який до речі продовжує своє існування на міжнародному та національному рівні.

Окремо слід зупинитись на інших дисертаційних роботах, у яких сокільство займає помітну роль. Одними з таких праць є кандидатські дисертації Вацеби О. Спортивно-гімнастичний рух в Західній Україні (кінець XIX ст. – кінець 30-х років XX ст.) (1994), Трофим'яка Б.Є. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга пол. XIX ст. – перша пол. XX ст.) (2003) та Сиви А. Символіка українських молодіжних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луг» у Галичині (кінець XIX століття – 1939 р.) (2009). У цих роботах сокільству відведено цілі

комплексні розділи дисертації. На сьогодні одним із перспективних шляхів покращення наукової діяльності щодо сокілства є захист докторських дисертацій, який активізує науковців до збільшення друкованих праць (статті, монографії, навчальні посібники тощо).

Значну увагу сокілському руху приділено у науково-методичній та монографічній літературі. Вже сьогодні є декілька робіт присвячених сокілству: Расевич Р. Товариство «Сокіл». (Організація роботи молодіжних дитячих товариств та об'єднань на традиціях українського народу) (1993), Расевич Р. Молодіжне товариство «Сокіл» (2000), Підлісний В., Бріжатиї О., Леоненко А. Парадигма сокілського виховання майбутнього вчителя фізичної культури (2011), Лях-Породько О. Сокілський гімнастичний рух в Україні на межі ХІХ – ХХ століть (2011), Візитів Ю., Мельничук Н. Соколіство – це віра, братерство і гарт (2012), Котов С. Український сокілський рух у 1923 – 1939 рр. (2015), [Кухарський О., Грибан Г.](#) Історія гімнастичного товариства «Сокіл» на Волині (2015). Серед інших видань можна навести приклад ювілейного альманаху присвяченого 100-літтю сокілського руху – «Сокіл-Батько». Спортивно-руханкове товариство у Львові (1996) та альбом Галичина – український здвиг за матеріалами архіву Степана Гайдучка (2014). На жаль це майже все і зрозумілим стає, що у сучасній Україні не вистачає спеціалізованої фахової та для широкого загалу літератури, яка б відкрила сокілство для суспільства по новому.

Висновки. Сокілський рух в Україні має понад 100-річну історію. За цей час він осягнув різні сфери життєдіяльності українського народу (освіта, тіловиховання, педагогіка, патріотичне, військове виховання тощо). На сьогодні широкий загал поступово дізнається інформацію про сокілство, а наукове середовище здійснює дослідження з історії розвитку, функціонування, ідейних основ, системи виховання, видатних постатей тощо.

Список літературних джерел

1. Вацеба О.М. Спортивно-гімнастичний рух в Західній Україні (кінець ХІХ ст. – 30-ті роки ХХ ст.): дис. ...канд. пед. наук: 13. 00. 04 / Вацеба Оксана Михайлівна. – К.: УДУФВСУ, 1994. – 360 с.
2. Котов С.М. Український сокілський рух у 1923 – 1939 рр. : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / С.М. Котов ; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Інститут народознавства. – Львів, 2015. – 22 с.
3. Лях-Породько О. О. Сокілський гімнастичний рух у Російській імперії наприкінці ХІХ – початку ХХ століття (на матеріалі території сучасної України): дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Лях-Породько Олександр Олександрович. – К.: НУФВСУ, 2010. – 204 с.
4. Мельничук Н. М. Соколіський рух у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Н. М. Мельничук ; ВНУ ім. Л. Українки. – Луцьк, 2012. – 20 с.